

Cylchlythyr

Parc
Natur
Penglais

Newsletter

Rhif 50 Hydref 2015 Golygydd: David Kirby, Hafodwen, Cae Melyn, Aberystwyth SY23 2HA

1. Ymddiswyddiad Laurie Wright, Katy Peat a Moira Convery

Derbynwyd, gyda thristwch, ymddiswyddiadau Laurie a Katy o'r Pwyllgor yn ein Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol diwethaf. Bu Laurie'n cynnwys mewn o leiaf 2 gweithgaredd rheolaidd, tymhorol yn y Parc – cofnodi'r bocsys adar a'r cofnod lluniau. Diolchem iddo yn arbennig am y gwaith hyn, ac fe fydd yn parhau i wneud y gwaith. Bu Laurie'n aelod yn 2008 ac mae'n bosib ei fod wedi ymaelodi â ni yn gynharach na hynny.

Bu Katy'n ymuno â ni yn 2011. Roedd wedi bod yn aelod weithgar o'r partiau weithgarwch cyn hynny. Mae ganddi llai o gyswllt â'r Parc ers symud i Benparcau. Bydd hi dal i'n cynorthwyo ar ddyddiau weithgaredd.

Bydd Moira Convery yn sefyll lawr o'n pwyllgor yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol nesaf. Yn ogystal â monitro'r bocsys adar yn y Parc, bu Moira'n golygu'n cylchlythyr o 1993 i 1998 ac mi fuodd yn ysgrifennydd y grŵp o 1998 i 2010. Rydym yn diolchgar bydd hi'n parhau gyda'r gwaith cofnodi adar.

2. Croeso i'r Cynghorydd Mark Strong

Mis Mai diwethaf, bu Cyngor Sir Ceredigion yn apwyntio'r Cynghorydd ward leol Mark Strong fel cynrychiolydd i'r Pwyllgor PNP.

3. Croeso i Stephen Cuttle

Mae Steve wedi'n helpu ar sawl diwrnod weithgaredd yn y Parc ac eleni mi lwyddon ni ei berswadio i ymuno â'r Pwyllgor.

4. Eisiau Mwy o Aelodau Newydd

Rydym wedi colli sawl aelod Pwyllgor yn diweddar ac nid ydym wedi llenwi'u llefydd eto. Rydym ni angen rhai aelodau ifanc ond werthfawrogi unrhywun sy'n defnyddio a gwerthogi'r Parc. Os oes gennych ddi-ddordeb cysylltwch âg aelod o'r Pwyllgor neu dewch i'r Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol (manylion islaw).

5. Ben Sampson yn gadael Cyngor Sir Ceredigion am swydd newydd ym Mhrifysgol Abertawe

Mae'n trueni ein bod ni'n colli Ben Sampson. Daeth Ben i Geredigion ar ôl 6 mlynedd fel warden bywyd gwyllt ynys - yn gyntaf ar Lundy ym Môr Hafren ac yn ddiweddarach ar Aride yn y Seychelles. Daeth Ben yn gyfrifol am y Parc pan ymddeolodd Liz Allen yn 2011. Mae'n symud i Brifysgol Abertawe fel eu Swyddog Bioamrywiaeth, yn edrych yn bennaf ar ôl y twyni tywod a morfa heli yng Nghrymlyn Burrows yn ogystal â gwneud gwelliannau i werth bywyd gwyllt ar eu dau gampws. Rydym wedi mwynhau gweithio gyda Ben ac yn dymuno llwyddiant iddo yn ei swydd newydd. Rydym wedi ysgrifennu at CSC gymeradwyo'r berthynas gweithiol yr ydym wedi'u cael gyda Ben dros y blynyddoedd ac yn pwysleisio pa mor bwysig yw cadw'r swydd a'i llenwi gyda rhywun a fydd yn gallu gweithio'n adeiladol gyda'n grŵp gwirfoddolwyr er budd PNP

6. Cobweb

Mae COBWEB (Citizen OBServatory WEB) yn prosiect pedair-blynedd, a ariennir gan yr UE yn Warchodfeydd Biosffer mewn pum gwlad Ewropeaidd. Y nod yw defnyddio'r cyfleusterau GPS a ffotograffig o ffonau symudol i gasglu a throsglwyddo sylwadau ar anifeiliaid a phlanhigion gan arsylwysydd ddim yn arbenigwyr.

Cynhaliwyd tri digwyddiad: -

- Bioblitz ym mis Mai
- Arolwg o blanhigion tramor ymledol ym mis Gorffennaf ac
- Arolwg o goed ynn ac haint gwywo lludw ym mis Awst. Ni chafwyd unrhyw dystiolaeth o'r haint hwn.

Os ydych am wybod mwy am COBWEB yna dewch i'n cyfarfod blynyddol.

7. Bydd y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Natur Grŵp Cymorth Penglais Parc yn cael ei gynnal am 7.30pm ar Dydd Mercher, 11 Tachwedd yng Nghanolfan Fethodistaidd St Paul yn Aberystwyth.

Bydd Busnes yn cael ei ddilyn gan sgwrs o dan y teitl: -

' Using technology in citizen Science to support biodiversity monitoring '

Bydd Kirsten Manley o Coetiroedd Dyfi Woodlands yn rhoi adborth ar y digwyddiadau brosiect COBWEB a gynhaliwyd ym Mharc Natur Penglais yn ystod misoedd yr haf mewn cydweithrediad â Chyngor Sir Ceredigion ac aelodau'r grŵp cymorth PNP.

8. Cyflwyno tystysgrifau i Gwirfoddolwyr Cadwraeth

Aberystwyth [ACV] yn CCB 2014

Yn y CCB cyflwynodd y Cynghorydd Alun Williams tystysgrifau i'r myfyrwyr ACV a gymerodd ran yn 2 ddiwrnod o hyfforddiant yn y Parc yn adeiladu grisiau ar ben Danycoed.

Mae preswlydd lleol Laurie Wright wedi codi mainc a phlannu'r ddaear a gafodd ei glirio.

9. Gweithred Dydd Sadwrn 11 Hydref 2014- Rheolaeth Gelyn

Gyda chyllid gan Amgylchedd Cymru, cliwiryd gelyn a phrysgwydd eraill o'r coetir uwchben Danycoed y llynedd. Cafodd

deunydd torredig ei bentyrru mewn i bentyrrau cynefin er budd bywyd gwyllt

10. Rheoli Eithin, dydd Sadwrn 7 Chwefror, 2015

Bu myfyrwyr ACV a gwirfoddolwyr yn clirio ardal yng nghanol yr hen chwarel fis Chwefror diwethaf. Gan hyn, gwnaethpwyd Toriad Tân, agorwyd y llwybrau ac addaswyd y cynefin ar gyfer ymlusgiaid. Llogwyd yr eithin.

Diwrnod hyfforddi

Diwrnod tacllo planhigion ymledol

Cyflwyno'r tystysgrif

Rheoli eithin

Rydym yn annog pobl i beidio a gynnal tanau agored yn y Parc. Fodd bynnag, llosgi yw'r unig ffordd boddhaol i gael gwared ar yr eithin

dorredig. Rydym yn rhoi gwybod i'r Frigâd Dân ymlaen llaw, llosgi yn ystod y dydd, yn sicrhau bod digon o ddŵr wrth law a diffodd y tân cyn iddo gael ei adael.

11. Estyniad i'r Parc

Pan ystyriwyd y cais gan y Clwb Golff i brynu rhydd-ddaliad y cwrs gan y Cyngor Sir, sylweddolwyd bod sribyn o rownd crwm tir o ddiwedd yr hen chwarel y tu ôl i Penygraig a'r 17eg ti i'w diwedd ar Ffordd Brynymor wedi cael ei hanghofio. Ym mis Mawrth cymeradwyodd y Cyngor ymgorffori'r tir hwn i mewn i'r Warchodfa Natur Leol PNP ond nid chwblhewyd pob un o'r gweithdrefnau ffurfiol eto. Bydd y tir ychwanegol yn cynyddu maint y Parc gan dua 25%.

12. Diwrnod Gwaith Dydd Sadwrn 26 Medi, 2015

Yn anffodus mae Amgylchedd Cymru wedi dirwyn i ben fel corff cyllido. Rydym wedi meithrin perthynas dda gyda nhw dros y blynyddoedd ac maent wedi cefnogi 7 o'n prosiectau gan bron i £10K ac rydym yn ddiolchgar. Mis Medi, cwblhewyd un prosiect terfynol gyda'u cymorth. Mae o leiaf 16 o wirfoddolwyr wedi gwella'r llwybr drwy'r estyniad newydd. Codwyd grisiau a dau o "fingerboards" wrth fynedfa Heol Brynymor i'r Parc newydd. Oherwydd disodliad y corff ariannu, cynhaliwyd y digwyddiad yn gynharach yn y flwyddyn nag arfer. Fel arfer mae tua 20 o fyfyrwyr yn mynychu. Dim ond 4 oedd yno tro hwn gan nad yw'r rhan fwyaf wedi dychwelyd ar gyfer y tymor newydd eto. Diolch yn fawr i bawb a fu'n helpu.

13. Prosiect newydd arfaethedig.

Rydym yn gwneud cais i Gyfarwyddiaeth ESD Llywodraeth Cymru am arian o dan y Cynllun Cyllido Prosiectau Raddfa-Fach i adeiladu grisiau ar y llwybr ar ben y chwarel sy'n arwain i mewn i'r estyniad newydd. Y bwriad oedd y byddai Peter Drake yn arwain tri Diwrnod Hyfforddi Sgiliau ar gyfer grwpiau o fyfyrwyr o'r ACV ar y gwaith hwn ym mis Chwefror 2016. Yn anffodus bu ein cais am arian yn aflwyddiannus. Mae ffynonellau eraill o gyllid yn cael eu harchwilio.

14. mainc newydd, hen fainc

Trefnodd Ben Sampson i fainc newydd, a wnaed o Ffynidwydden Douglas lleol gan Wise Woods Wales, i gael ei godi wrth ochr y llwybr yn yr estyniad gyda golwg ar y môr. Rydym yn diolch i Drefi Taclus am ariannu'r fainc hwn.

Gwnaeth Peter Drake atgyweiriad dros dro i'r fainc goffa Athro Mathur ddiwedd mis Medi eleni gan fod un o'r coesau'n pydru ar lefel y ddaear. Yn anffodus, mae hyd yn oed coed o'r fath caled fel derw gyda bywyd cyfyngedig mewn amgylchedd mor llym. Y gobaith yw y bydd yr arian

ar gael i gael mainc cyfan newydd; codwyd y fainc yn wreiddiol yn 1998. Mae'r coesau'n dyddio o 2004.

Mae'n siomedig i adrodd bod fandal wedi rhwygo'r plât pres o'r fainc hwn eleni. Mae arwydd pren cerfiedig arno dros dro.

Wrth glirio'r eithin yn yr hen chwarel fis Chwefror diwethaf [Eitem 10 uchod] daethom o hyd i'r gweddillion rhannol llosgedig y top cerfiedig o'r fainc Derek Baylis. Mae hyn wedi cael ei rhwygo i ffwrdd ac yn llosgi yn rhannol gan wersyllwyr ym mis Gorffennaf 2011. Roeddent wedi'i gymryd allan o'u tân cyn ymddeol i gysgu.

15. Grŵp y Brifysgol ac ysbwriel.

Wrth drafod newyddion gwael, ar 3 Rhagfyr 2014 fan tua 21.30 clywyd aflonyddwch uchel yn dod o'r Beech Glade. Bu tua 30 o ddyonion ifanc yn bresennol. Roedd nifer ohonynt bron a bod yn noeth. Roedd y lleill yn wisgo masciau. Roedd rhai yn chwydu. Roedd llwybr o sbwriel yn arwain yn ôl i lety'r Brifysgol. Gadewyd llwyth o sbwriel. Hwn oedd y trydydd digwyddiad o'r fath yn ystod y 2 flynedd flaenorol. Adroddwyd hyn i'r Brifysgol ac mi adnabyddwyd y rhai fu'n cyfrifol. Cymerodd sancsiynau yn eu herbyn am eu bod wedi cynnal seremoni diraddiol.

16. Wal top, Worgate

Ym mis Mai 2015, atgyfnerthwyd y clawdd Worgate..

17. Rhai materion Coed

Mae gwiriadau blynyddol yn cael eu cynnal gan feddygon coed ar yr holl goed yn agos at y gerddi sy'n rhwymo'r Parc ac wedi cymryd lle bo angen camau adfer. Os ydych yn pryderu am unrhyw goeden arbennig yn agos at eich eiddo, yna rhowch wybod i Ben Sampson, ei olynnydd neu aelod o'r Pwyllgor.

Efallai eich bod wedi sylwi nad yw rhai o'r coed sydd wedi cael eu torri yn y Parc wedi cael eu torri i lawr i lefel

y ddaear. Mae "boncyff" tal wedi cael ei adael yn y gobaith y bydd yn rhoi tyllau lle allai adar nythu.

Cier syniad bras o oedran coeden fyw o'i gylchedd mesur 1.3, wedi'i fesuru metr i fyny o ei sylfaen, ei

Fy ngwraig ac hen coeden

rywogaethau ac a yw'n sefyll ar ei ben ei hun neu yn agos at goeden eraill. Y coeden sydd â'r cylchedd mwyaf rwyf wedi gweld yn y Parc yw'r Ffawydd Glade yn sefyll yn agos at y Cwrs Golf. Mae ei gwmpas yw 3.8 metr, gan rhoi brasamcan o 300 mlynedd.

18. Arolwg Ymlusgiaid

Eleni cynhaliwyd arolwg o ymlusgiaid yn yr hen chwarel a'r estyniad newydd. Gosodwyd tua 40 o deils tō du, rhychog mewn cynefinoedd tebygol. Dechreuom ym mis Ebrill ac yn gorffenom yng nghanol mis Hydref. Arsylwyd ar y teils ar 29 diwrnod, yn bennaf o

gwmpas hanner dydd pan oedd y tywydd yn da. Fertebratau a welwyd oedd: -

Llyffantod	6	Madfallod	24
Nadroedd defaid	43	Llygod	12
Llygod	7	Chwistlod	4

Mae rhai o'r madfallod a nadroedd defaid yn ifanc felly mae'n ymddangos bod y ddwy rywogaeth yn cael eu bridio yn y Parc. Wrth gwrs, mae'n bosib ein bod yn cofnodi'r un anifail ar sawl achlysur. Fodd bynnag gwelwyd 7 neidr defaid ar un diwrnod felly rydym yn gwybod mae o leiaf 7 unigolyn yn bresennol.

Drilio Clawdd Worgate

Coeden a gafodd ei gwtogi

Mae'r nadroedd defaid yn tueddu i fod yn fwy cyffredin yn yr haf ac fe welwyd y madfallod yn amlach yn yr hydref. Gall y tywydd ac amodau'r tymor bridio chwarae rhan yn y ffordd y maent yn aml yn cael eu canfod. Roedd yr haf yn wlyb iawn ac roedd yr hydref yn eitha sych.

19. Mamaliaid yn y Parc

Mae mamaliaid yn tueddu i fod yn swil ac yn gyfrinachgar. Mae rhai yn dod allan yn bennaf yn ystod

Lizard

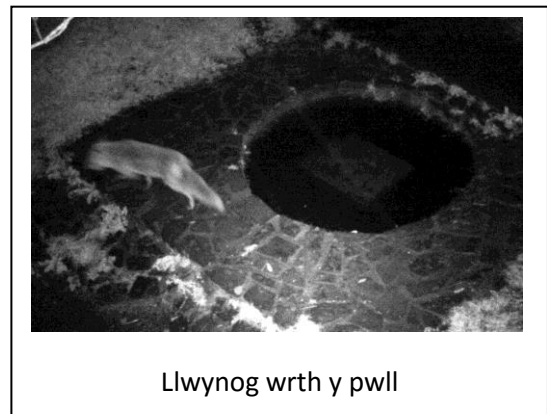
y nos felly ni welir nhw yn aml. Mae'r wiwer yw'r mamal gwyllt a welir yn mwyaf aml yn y Parc gan eu bod allan yn y dydd ac weithiau yn gwneud llawer o sŵn. Heb wneud ymdrech arbennig i edrych ar eu cyfer, daw presenoldeb rhai mamaliaid i'r amlwg oddi wrth eu traciau, carthion, tyllau, nythod neu ddod o hyd cyrff marw. Mae gen i camera sensitif is-goch a sefydlais un noson wrth y pwll ac mi gofnodais llwynogod a moch daear. Yr wyf yn gobeithio i wneud mwy o sylwadau. Rwy'n gwybod bod y canlynol yn bresennol yn y Parc: -

Mochyn daear
Gwiwer
Llygoden mawr
Llygoden
Llyg

Llwynog
Cwningen
Gwahadden
Llygoden y maes
Ystlum lleiaf

20. Atgyweirio'r Pwll

Ar ôl 20 mlynedd mae'r mortar yn y pwll yn dechrau methu mewn mannau. Efallai ei fod yn gymysgedd na fwriedir ar gyfer trochi parhaus mewn dŵr. Mae carreg fawr wedi disgyn allan yn y cefn lle bwriedir i'r amlinelliad gynrychioli'r motiff deilen dderw o'r Parc. Mae'r meini yn y cefn wedi'u hadeiladu o gwmpas bonyn coeden sydd bellach wedi pydru. Mae atgyweiriadau dros dro wedi atal y dŵr rhag rhedeg i ffwrdd. Mae bellach yn llifo i lawr y sianeli fel y bwriadwyd yn wreiddiol a'r "dail derw" yn awr unwaith eto yn cynnwys haen bas o ddŵr sy'n galluogi adar i yfed ac ymolchi.

Llwynog wrth y pwll

21. Gwobr Faner Werdd Cymunedol

Ar ôl cael 4 gwobr blynyddol yn olynol i'r Parc dywedwyd wrthym nad ydym yn gymwys am ddyfarniad yn y categori hwn! Rydym wedi penderfynu peidio â gwneud cais am ystyriaeth o dan categori arall gan fod hyn yn gynnwys talu ffi.

Ni oedd yr unig safle yng Ngheredigion i dderbyn y wobr hon yn 2014.

22. Gwastraff Gardd

Mae gwastraff gardd yn parhau i gael ei ddympio mewn rhai mannau yn y Parc. Mae hyn yr un fath â tipio anghyfreithlon. Mae'r Parc yn cael ei reoli gan CSC er lles ei dinasyddion. Gall hyn cyflwyno planhigion estron ymledol i'r Parc. Mae crydwellt [llun ar y tudalen nesaf] wedi dianc i mewn i'r chwarel lle mae bellach yn ffynnu. Gofynnwn i chi naill ai gompostio eich gwastraff gardd, trefnu iddi gael ei gasglu gan y Cyngor [codir tâl am hyn] neu gymryd eich gwastraff gardd i'r ganolfan ailgylchu, os gwelwch yn dda.

23. Ymosodiadau Cŵn

Y llynedd, ymosodwyd ar fy nghi gan gi arall yn y Parc. O ganlyniad, roedd fy nghi angen dros 20 o bwythau. Gwn am ddau o bobl a gafodd eu brathu mewn digwyddiadau tebyg dros yr un cyfnod. Os ydych yn cerdded gyda chi sydd yn or-gyffro yn y fath modd yn y Parc, yna cadwch y ci ar dennyn neu cewch "muzzle" i'r ci os gwelwch yn dda.

24. Facebook

Ddiwedd mis Medi, crëodd y Cyngorydd Alun Williams tudalen Facebook ar gyfer y Parc.

www.facebook.com/Parc-Natur-Penglais-917579081656878/timeline/

25. Cylchlythyr diwethaf o dan y golygydd hwn

Rwyf wedi cynhyrchu 11 o gylchlythyrau dros y 7 mlynedd diwethaf. Mae'n amser i mi i drosglwyddo'r cyfrifoldeb. Mae fersiynau electronig ar gael ar y we ac mae gennym y dudalen Facebook ar gyfer lledaenu newyddion am y Parc. Mae'r rhain yn ein galluogi i gyrraedd cynulleidfa ehangach ond yn gyfyngedig i'r rhai sy'n mynd ati i ffindio'r wybodaeth.

Efallai y bydd y Pwyllgor yn dymuno parhau a dosbarthu copiâu papur i dai lleol. Os ydych yn dal eisiau cael copi papur i'ch dŷ, anfonwch e-bost at fdkpn@outlook.com gan ddweud beth yw'ch cyfeiriad.

Hoffwn ddiolch i gyfranwyr, argraffwyr, Laurie Wright am roi cylchlythyr ar y dudalen we GAG, y Cyngorydd Jeff Smith am gynhyrchu'r cyfieithiad Cymraeg, y "postmyn" a gyflwynodd gopi, pwyllgor PNP am gyfraniadau ac fy ngwraig am brawf ddarllen.

